

цінність в існуванні дитини теж названо – «люблю хатину рідну свою». Талановитий педагог розуміє вікові особливості дитини-читача та її психіку.

Героїня віршика «Мала кравчиня» вишиває сорочечку меншим – братикові, «аби одігнув до школи», і сестричці, щоб була гарненька, як чічка. У віршикові «Мій дідусь», написаному від імені малого хлопчика і зверненого до дідуся, текст починається розповіддю про дідову любов до онука, а завершується вираженням щирої любові хлопчика: «Дідусь любий, милий, // Як голубчик сивий, // З ним – багато втіхи!» [1, с. 36]. Піднесення родини як непроминальної цінності в житті людини будь-якого віку – традиційно важливий виховний концепт української дитячої поезії.

З педагогічної точки зору у віршах поетеси представлений близький і зрозумілий зміст виховання для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, що охоплює, крім інтелектуального, морального й трудового, ще й такі напрями, як екологічне, естетичне, патріотичне. Народна вчителька Марійка Підгірянкa добре розуміла значення живого слова у становленні «маленької людини». Високу фахову оцінку творчість поетеси отримала в 1931 р. на сторінках педагогічного журналу «Учитель»: «Вірші М. Підгірянки – се зразкова дитяча поезія. Вона знає дитячу психологію...» [3, с. 159].

Отже, поезія Марійки Підгірянки свідомо спрямована на виховання духовних цінностей малого читача, які закладають ціннісний фундамент для подальшого особистісного розвитку. Виховний ідеал, виплеканий поезією Марійки Підгірянки, має яскраво виражений національний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Домбровський А. Спомини про М. Підгірянку. Переписаний його донькою Щоденник. Особистий сімейний архів дочки Марії Домбровської. 72 с.
2. Мигаль Т. У гостях у М. Підгірянки. Літературна газета. 8 вересня. 1959. С. 4.
3. Фляк М. Моральнісне підґрунтя галицької педагогіки 30-х років ХХ ст. Дрогобич: ДПУ ім. І. Франка, 2006. 180 с.

Гойдик Марія

Науковий керівник – доц. Чопик С. В.

ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ КОНСУЛЬТАНТА ТЕЛЕФОНУ ДОВІРИ

Психологічна служба Телефону Довіри набула в останні роки популярності серед населення у зв'язку із соціально-економічними кризами у нашому суспільстві як можливість безкоштовно та якісно отримати психологічну підтримку у важких життєвих ситуаціях. Особливістю телефонного консультування, у порівнянні з іншими видами психологічної консультативної допомоги, є аудіальний анонімний характер взаємодії з клієнтом. Основними видами психологічної допомоги фахівця Телефону Довіри є екстренно-емпатична підтримка абонента, зосереджена на ресурс-орієнтоване консультування. Екстренна психологічна допомога спрямована на стабілізацію психоемоційного стану клієнта у випадках прояву афективних станів та суїцидальних тенденцій.

Необхідність дослідження теми професійно-значущих якостей психолога-консультанта Телефону Довіри обумовлена тим, що важливі аспекти надання якісної психологічної допомоги базуються на дотриманні етичних стандартів та професійно-значущих якостях особистості, які необхідні для ефективності виконання професійної діяльності.

Проблеми ефективності професійної консультативної діяльності досліджувались такими вченими як В. Т. Волков, Є. В. Кароваєва, Л. М. Лежепекова, А. К. Стреліс, що наголошували на необхідності володіння консультантом навичками психотерапії, вважали, що основними вміннями психолога-консультанта є вміння визначати та враховувати психічний стан клієнта, здатність переконувати та емпатійність у спілкуванні. А. С. Дімов, Ф. Крегер, В. Д. Менделевич, звертають увагу на комунікативні, регулятивні та когнітивні якості консультанта. М. Й. Боришевський, С. Д. Максименко, В. П. Москалець, Н. І. Пов'якель, М. В. Савчин, Т. М. Титаренко зосереджують свою увагу на таких професійно-значущих якостях особистості як готовність та здатність встановлювати контакт, раціональність у налагодженні та підтриманні стосунків, інтелектуальність, морально-регулятивні та комунікативні якості.

О. Ю. Комінець та Р. Л. Кричевський аналізували професійні якості психологів і виділили такі провідні якості як діалогічність, емпатійність, врівноваженість, товариськість, що є, на думку вчених, важливими у здійсненні професійної консультативної діяльності. Б. Г. Ананьєв, А. О. Деркач, Л. Є. Оран-Лембрик розглядають професійні якості у контексті закономірностей чинників, що забезпечують високий рівень досягнень у професійній діяльності. М. Н. Полюк та Ю. В. Романова описували у своїх дослідженнях професійно важливі якості психолога як складові кар'єрного потенціалу.

Аналіз теоретичних джерел показав, що більшість вітчизняних вчених розкривали важливі аспекти питання про взаємозв'язок особистісних якостей у професійній діяльності. Проте, на нашу думку, недостатньо глибоко проаналізовано роль професійної спрямованості та адаптаційних ресурсів, які допомагають у відновленні професійно-значущих якостей психолога-консультанта та є важливими у збереженні психічного здоров'я.

Мета статті: проаналізувати основні професійно-значущі якості консультанта телефону довіри, що впливають на якість психологічної допомоги клієнтам.

Останні дослідження Оксфордського когнітивно-поведінкового центру ментального здоров'я стосувалися *вікарної травми* фахівців внаслідок консультативної допомоги абонентам. Дослідження показало, що основними проявами феномену «травматизації від клієнта» є емоційне вигорання, психічна та фізична втома, відчуття власної безпорадності, постійне моральне виснаження, поверхневий або формальний підхід до проблем абонента, перенесення комплексу негативних емоцій на оточуючих тощо. Людям, які працюють психологами Телефону Довіри, з часом стає важко відділити себе від роботи, своє життя від проблем людей, з якими вони знаходяться в контакті щодня. Так настає професійна деформація, яка впливає на структурні якості особистості, характер, взаємостосунки, ставлення до світу. У психологічній літературі це явище називають особистісна деструкція внаслідок професійної діяльності. Вважаємо, що умовою дієвості психологічної допомоги є професійно-значущі якості особистості консультанта, які впливають на якість консультативної допомоги, виступають ресурсом у потребі зниження психічної напруги та здійсненні саногенних виборів консультантом у сторону збереження власного психічного здоров'я. Проблематика професійної придатності та успішності психолога-консультанта Телефону Довіри повинна бути описана крізь призму професійно-значущих якостей, які допомагають витримувати психологічне навантаження, що є одним із актуальних завдань кризового консультування [4].

На основі аналізу різних підходів вчених до поняття «професійно-значущі якості» психолога-консультанта можемо дати визначення цього поняття. Під професійно-значущими якостями консультанта Телефону Довіри ми розуміємо низку важливих якостей спеціаліста, які сприяють успішності у здійсненні професійної діяльності, ефективності у наданні консультативної допомоги, вміння розв'язувати складні етичні дилеми та складні кризові ситуації тут і тепер, а також здатність до професійного зростання.

Підготовка фахівця Телефону Довіри здійснюється за напрямком ресурс-орієнтованого підходу К. Роджерса. Психолог-консультант повинен бути добре обізнаний із практикою екстренної психологічної допомоги в кризових ситуаціях, а це в свою чергу вимагає високої стресостійкості та психологічної гнучкості, здатності до психологічної відновлюваності [1]. Часто науковці пишуть про вище вказані поняття ототожнюючи їх. Дехто пише про психологічну гнучкість, наближуючи її до адаптивності, називаючи її стресостійкістю. Інші називають терміном резилієнтності. Все це різні поняття і мають різні копінг-стратегії у доланні стресових чинників. Наприклад, людина може бути нестійкою до стресу, однак при цьому легко відновлюватися. Аналіз наукових праць зарубіжних дослідників переконує у цьому твердженні. Отож, розглянемо першу професійно-значущу якість психолога-консультанта **психологічну гнучкість (Flexibility)** як здатність залишатися в контакті з собою в момент тут і тепер, незважаючи на негативні емоційні переживання [3], при цьому здійснювати вибір на основі морально-особистісних цінностей: це стосується етичних дилем, де консультанту вміло потрібно мотивувати клієнта здійснити саногенний вибір.

Друга професійно-значуща якість психолога консультанта є **стресостійкість (stress resistance)** - це здатність протистояти психічним перенавантаженням, при цьому зберігаючи свою ефективність з мінімальним рівнем тривоги в умовах стресу. Часто консультант піддається ризику «емоційного зриву» з боку клієнта, тому вміння бути стійким у стресових

ситуаціях допомагає стабілізувати психоемоційний стан клієнта, витримувати та толерувати «вибухи агресії». Навички саморегуляції як предмет свідомого контролю допомагають психологу професійно оцінити ситуацію та допомогти в координації психічних можливостей.

Третя професійно-значуща якість психолога – здатність до **психологічного відновлення (resilience – a capacity to recovery)** [4]. Робота з більш складними випадками, що пов'язані із ситуаціями втрати близьких, насильства незмінно передбачає роботу з клієнтами, які описують травматичні події, тому після опрацювання травматичних спогадів, консультанту потрібне психоемоційне відновлення, адже це впливає на якість консультативної підтримки в подальшому.

Психологічна відновлюваність – це якість психолога-консультанта, яка допомагає включити смисложиттєві адаптаційні процеси, які допомагають у швидкому постратравматичному зростанні [5]. Чим краще розвинута ця якість, тим менше часу потрібно для відновлення консультанту. Це здатність консультанта керувати балансом фізичного, психологічного, соціального та духовного ресурсів, що підтримують відновлення ментального здоров'я та благополуччя.

Ще однією з важливих якостей консультанта телефону довіри є здатність проявляти емпатійну підтримку на підставі мовних конструктів вжитих у процесі консультування [7]. Як вже вище зазначалося, консультативний характер Телефону довіри є аудіальним. Консультант не бачить тіла, міміки, жестів, він лише чує висловлювання клієнта, тому для нього є важче здійснити діагностику та аналіз проблеми абонента. Основними засобами виступають психолінгвістичні прийоми у веденні консультативної бесіди: техніки активного слухання, перефразування, емпатійної конфронтації, стимулювання ініціативи вербалізації, а це в свою чергу вимагає від консультанта високого рівня рефлексивності, розуміння смислового значення висловлювання у контексті життєвого сценарію клієнта.

Отож, можемо зробити висновок, що професійно-значущі якості консультанта зумовлюють розвиток закономірностей процесу психологічного відновлення та адаптаційних процесів, а це в свою чергу актуалізує дослідження проблеми адаптаційних ресурсів, які для кожної особистості є індивідуальними, різних форм активності консультанта, який розглядається як потенціал, що забезпечує високий рівень досягнень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы. Москва : ЭКСМОПРЕС, 1999. 421 с.
2. Чаплак Я. В. Концептуальна модель готовності майбутніх психологів-практиків до консультативної роботи. Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія. Чернівці : Рута, 2010. Вип. 498-499. С.190-195.
3. Ditte Hoffmann, Lisbeth Frosthalm, in Hoffmann, Lisbeth Frosthalm, in The Clinician's Guide to Treating Health Anxiety, 2019
4. Reivich K. The Resilience Factor 7 Keys to Finding Your Inner Strength and Overcoming Life's Hurdles. New York : Randon House Inc., 2002. 352 p.
5. Sternberg, R.L., Conway, B.E., Ketron, J.L., & Bernstein, M. (1981). People's conceptions of intelligence. Journal of Personality and Social Psychology, 41, 37-55.

Дядько Ігор

Науковий керівник – викл. Андрійчук І.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У сучасних умовах гострою проблемою в Збройних Силах України є здійснення командирами підрозділів ефективного керівництва підпорядкованим особовим складом. Однією з причин цього є дефіцит командирів-лідерів. Науковці стверджують, що бути формальним лідером підрозділу недостатньо для здійснення ефективного керівництва у складній ситуації. Командири підрозділів повинні бути не лише всебічно розвинутими особистостями, але й спроможними до здійснення творчої управлінської праці. Але в Збройних